

Marts 2015

Procedure i forbindelse med undersøgelse af ordblindhed i Hedensted kommune

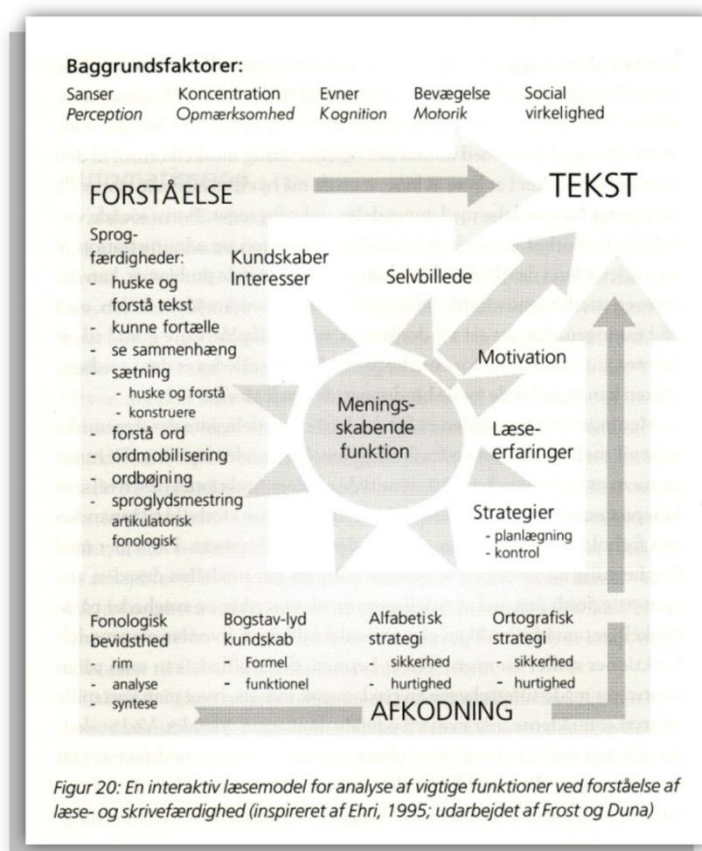
HEDENSTED
KOMMUNE

Undervisning & Kultur
Toftekovvej 4
7130 Juelsminde

Hedensted kommune har udarbejdet en procedure for at sikre, at der kan gives en hensigtsmæssig og ensartet praksis, når en elev skal undersøges for ordblindhed. Proceduren kan på den måde være med til at kvalitetssikre praksis. Proceduren er løbende under udvikling i takt med, at nye erfaringer og tiltag viser behovet for at gøre tingene anderledes.

Læsning

Læsning er en aktiv meningsøgende proces, som omfatter en række forskellige komponenter, der alle indvirker på hinanden i et komplekst samspil. De forskellige komponenter fremgår af den vist læsemodel.

Figur 20: En interaktiv læsemodel for analyse af vigtige funktioner ved forståelse af læse- og skrivefærdighed (inspireret af Ehri, 1995; udarbejdet af Frost og Duna)

Øverst på modellen er angivet de baggrunds-faktorer, som har betydning for alle kognitive funktioner, og ikke bare for læsningen. I midten af modellen står solen for det læseudbytte, der kommer ud af den samlede proces. De to pile langs yderkanten repræsenterer de sprogprocesser, som er de grundlæggende færdigheder i læsning, nemlig afkodning og forståelse. Hertil er også vist andre forhold, som spiller ind på læseprocessen. De findes rundt om solen. Der er altså mange processer i gang samtidig under læsningen, og derfor mange steder, der kan opstå vanskeligheder.

Hvad er ordblindhed?

Når læsevanskelighederne er afgrænset til et specifikt område i afkodningen i forhold til skriftens lydprincip, kalder man det ordblindhed eller dysleksi. Vi har både en dansk og en international definition på ordblindhed/dysleksi. I Hedensted Kommune arbejder vi ud fra dem begge.

”Dysleksi er en specifik indlæringsvanskelighed som er af neurobiologisk oprindelse. Den er kendetegnet ved vanskeligheder med præcis og /eller flydende ordgenkendelse og ved stave- og afkodningsvanskeligheder. Disse vanskeligheder stammer fra et deficit i den fonologiske komponent i sproget. Vanskelighederne er ofte uventede i forhold til andre kognitive færdigheder og tilstedeværelsen af effektiv undervisning. Sekundære konsekvenser kan være problemer med læseforståelse og nedsat læseerfaring som kan hindre vækst i ordforråd og baggrundviden.”

IDA, Den internationale dysleksiorganisation, 2003

”Ordblindhed eller dysleksi er vanskeligheder med at lære at læse og skrive. Vanskelighederne skyldes langsom og upræcis omsætning af bogstaver og bogstavfølger til sproglyde. Ofte – men ikke altid – finder man andre i familien med læsevanskeligheder, f.eks. en forælder, en bror eller en bedsteforælder, som på trods af god begavelse har haft vanskeligt ved at lære at læse og skrive”

ViHS, 2015

Carsten Elbro, læseforsker og professor ved Københavns Universitet afgrænser ordblindhed på følgende måde:

”Man taler om ordblindhed i tilfælde, hvor der ikke er indlysende årsager til vanskelighederne, som f.eks. stærk syns- eller hørenedsættelse, svære sprogvanskeligheder, åbenlyse tegn på hjerneskade eller omfattende, generelle indlæringsvanskeligheder. Der er ingen naturgiven grænse mellem lette læsevanskeligheder og de svære læse- og stavevanskeligheder, der kaldes ordblindhed. Men det bør selvfølgelig ikke udelukke, at man taler om ordblindhed i de svære tilfælde.”

Elbro, C. Center for Læseforskning

Hvem kan stille diagnosen ordblindhed i Hedensted Kommune?

Det kræver en helhedsvurdering af eleven at kunne stille diagnosen ordblindhed. Viden om læsning, læsetestning og læsevanskeligheder er vigtige kompetencer for at kunne afgøre om det er andre vanskeligheder, der forklarer læsevanskelighederne.

I Hedensted kommune kan en læsevejleder eller anden fagperson med tilsvarende kompetencer tage den elektroniske ordblindetest og godkende gyldigheden af resultatet. Derudover kan fagpersoner fra PPR med særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder stille diagnosen ordblindhed.

Hvilke tiltag sættes i værk, når eleven er ordblind?

Forskningsbaseret viden om ordblindhed viser, at opdages vanskelighederne i tide, og sættes der ind med kvalificeret undervisning, så kan disse elever lære at læse funktionelt. Det er derfor ikke umuligt for elever med ordblindhed at lære at læse og stave, men det er sværere for dem end for andre mennesker.

Det forventes, at skolerne har en parat handleplan, hvor det tydeligt fremgår:

- hvem, der tester for ordblindhed på skolen
- hvilken indsats, der iværksættes, når en elev er ordblind
- hvem, der har ansvar for at iværksætte indsatsen

Det er altså skolens ansvar at støtte og fremme elevens læse- og staveudvikling, så de handicappede konsekvenser af ordblindheden mindskes.

Elever med ordblindhed har brug for både undervisning i skriftens principper og kompenserende foranstaltninger. Indsatsen vil derfor oftest være læse- og skriveteknologi samt målrettet undervisning tilrettelagt ud fra den enkelte elevs behov. Ved ældre elever med svært ordblindhed bør man dog overveje, om den megen tid og energi, der bruges på arbejdet med at tilegne sig læsning og stavning, går ud over andre kvalificerende aktiviteter og finde en balance, som den ordblinde kan leve med.

Det har stor betydning, at der afsættes den nødvendige tid til, at den ordblinde elev får et indgående kendskab til de teknologiske hjælpemidlers funktionalitet, så eleven kan anvende programmerne i den daglige undervisning med udbytte.

Hvordan finder vi de børn, der er i risiko for ordblindhed?

Da ordblindhed defineres som "vanskeligheder med at lære at læse og skrive" må der nødvendigvis have fundet en undervisning sted, før man kan tale om ordblindhed. I Danmark forventes det generelt, at elever kan læse selvstændigt i slutningen af 2. klasse. Det giver derfor først mening at stille diagnosen i 3. klasse - efter der har været arbejdet målrettet med elevens vanskeligheder.

Da der er en række tidlige risikotegn, som har vist sig at have sammenhæng med senere læsevanskeligheder, er det vigtigt, at man ikke venter med at gøre noget indtil 3. klasse. Fra læseforskningen ved vi, at man bør sætte ind med en målrettet indsats til børn i risiko for ordblindhed så tidligt som muligt, da sådan en indsats kan begrænse antallet af børn i risiko for at udvikle ordblindhed.

I Hedensted kommune vil vi derfor bestræbe os på at kende de børn, der er i risiko for ordblindhed, inden skolestart eller hurtigt derefter, således at vi kan være ekstra opmærksomme og sætte stimulerende læring i gang. Der er derfor fokus på børnenes sproglige udvikling, og følgende procedure følges:

DAGINSTITUTION		
Trin	Hvad	Hvem
1	Sprogvurdering af 3-årige børn med et formodet behov for sprogstimulering.	Pædagog i daginstitution i samarbejde med forældre.
2	Sprogstimulerende indsats iværksættes for de børn, hvor sprogvurderingen viser, at barnet har behov for det.	Pædagog i daginstitution i samarbejde med forældre.
3	Når børnene er 4 eller/og 5 år, kan de sprogvurderes igen på samme vis, med henblik på at følge deres sprogdudvikling og behov for (fortsat) sprogstimulering.	Pædagog i daginstitution i samarbejde med forældre.

SKOLE		
Klasse	Hvad	Hvem
0.	Sprogvurdering på alle elever i starten af 0. klasse med henblik på at iværksætte en sprogstimulerende indsats for de elever, der har behov. Se evt. procedure ved sprogvurdering i 0. klasse.	Forældre og klasselærer evt. i samarbejde med læsevejleder eller anden fagperson med særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder.
1.	Ordlæseprøve 1 fra Skriftsproglig udvikling for alle elever i foråret. Elever, der placerer sig i kategorien "Erkendelse" eller derunder, afdækkes yderligere med henblik på at iværksætte en målrettet indsats.	Dansklærer evt. i samarbejde med læsevejleder eller anden fagperson med særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder.
2.	Obligatorisk nationale test i læsning for alle elever i 2. klasse. Elever, der placerer sig i kategorien "mangelfuld præstation" eller i "ikke tilstrækkelig præstation", skal afdækkes individuelt med DVO-testen evt. suppleret med andet materiale.	En læsevejleder eller anden fagperson med særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder.
2./3.	For elever i risiko for ordblindhed iværksættes en intensiv målrettet indsats over 10-12 uger med fokus på systematisk undervisning i udnyttelse af skriftens basale lydprincip i læsning og skrivning. Der laves en individuel, tidsbegrænset og evaluerbar handleplan. Se eksempel til inspiration.	Dansklærer i samarbejde med læsevejleder eller anden fagperson med særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder.
3.	Effekten af den aftalte handleplan vurderes. Hvis eleven stadig har vanskeligheder iværksættes en ny målrettet, tidsbegrænset indsats med evaluerbar handleplan.	Dansklærer i samarbejde med læsevejleder eller anden fagperson med særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder.

Hvordan finder vi de elever, der skal testes for ordblindhed?

Selv med en ihærdig og målrettet indsats vil der stadig være enkelte elever, der har en langsom og upræcis omsætning af bogstaver og bogstavfølger til sproglyde, som kan diagnosticeres som ordblinde.

I Hedensted kommune vil vi bestræbe os på at identificere disse elever så tidligt som muligt, inden de forlader grundskolen. Ved de elever, hvor der er en begrundet mistanke om ordblindhed, testes eleven derfor med den nationale ordblindetest. Dette kan tidligst ske i slutningen af 3. klasse.

Den nationale ordblindetest skal anvendes som beskrevet i vejledningen og må kun godkendes, hvis testningen er forløbet som beskrevet i vejledningen. Det betyder, at den nationale ordblindetest aldrig er det første, man tager i anvendelse, før man har:

- kendskab til de særlig tilrettelagte forløb, der har været iværksat for at afhjælpe vanskelighederne og med hvilken effekt. Det kan fx være oplysninger fra elevplanen eller de individuelle handleplaner, der har været lavet igennem skoleforløbet.
- kendskab til de skriftsproglige kompetencer eleven allerede er i besiddelse af fx elevens evne til at samtale om tekster.

- kendskab til elevens læse- og staveudvikling gennem de test, der har været anvendt, både klassetest og individuelle test. Testene skal kunne vise, hvor eleven befinder sig i sin nuværende læse- og staveudvikling og ikke blot vise, hvad eleven ikke kan.
- kendskab til relevante oplysninger fra forældrene som fx den sproglige udvikling fra førskolealderen og ordblindhed i familien.

Det er altså først, når der er gjort et solidt forarbejde, at den nationale ordblindetest tages i anvendelse, så ordblindetesten vurderes ud fra et kvalificeret grundlag.

Nogle elever kan være gode til at kompensere for deres læsevanskeligheder. Det er derfor vigtigt at være opmærksom på ordblindhed i hele skoleforløbet og lade tvivlen komme eleven til gode.

Handlemodel i forbindelse med undersøgelse af ordblindhed hos elever.

SKOLE		
Klasse	Hvad	Hvem
3.	Den nationale ordblindetest for de elever, som har vist tidlige risikotegn og har modtaget særlig tilrettelagt forløb i 3. klasse.	Læsevejleder eller anden fagperson med særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder.
4.	Obligatorisk nationale test i læsning for alle elever i 4. klasse. Elever, der placerer sig i kategorien "mangelfuld præstation" eller i "ikke tilstrækkelig præstation", skal afdækkes individuelt med andet materiale, hvoraf en del af dette materiale skal bestå af nonordsstavning og nonordslæsning passende for aldersgruppen. Ved begrundet mistanke om ordblindhed anvendes den nationale ordblindetest.	Læsevejleder eller anden fagperson med særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder.
5.	ST5 staveprøve eller anden tilsvarende staveprøve for alle elever i 5. klasse i efteråret. Elever, der viser vanskeligheder med stavning af nonord afdækkes individuelt med nonordslæsning passende for aldersgruppen. Ved begrundet mistanke om ordblindhed anvendes den nationale ordblindetest.	Læsevejleder eller anden fagperson med særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder.
6.	Obligatorisk nationale test i læsning for alle elever i 6. klasse. Elever, der placerer sig i kategorien "mangelfuld præstation" eller i "ikke tilstrækkelig præstation", skal afdækkes individuelt med andet materiale, hvoraf en del af dette materiale skal bestå af nonordsstavning og nonordslæsning passende for aldersgruppen. Ved begrundet mistanke om ordblindhed anvendes den nationale ordblindetest.	Læsevejleder eller anden fagperson med særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder.

7.	<p>ST7 staveprøve eller anden tilsvarende staveprøve for alle elever i 7. klasse i efteråret. Elever, der viser vanskeligheder (C3 og derunder) afdækkes individuelt med andet materiale, hvoraf en del af dette materiale skal bestå af nonordsstavning og nonordslæsning passende for aldersgruppen.</p> <p>Ved begrundet mistanke om ordblindhed anvendes den nationale ordblindetest.</p>	Læsevejleder eller anden fagperson med særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder.
8.	<p>Obligatorisk nationale test i læsning for alle elever i 8. klasse. Elever, der placerer sig i kategorien "mangelfuld præstation" eller i "ikke tilstrækkelig præstation", skal afdækkes individuelt med andet materiale, hvoraf en del af dette materiale skal bestå af nonordsstavning og nonordslæsning passende for aldersgruppen.</p> <p>Ved begrundet mistanke om ordblindhed anvendes den nationale ordblindetest.</p>	Læsevejleder eller anden fagperson med særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder.

Hvis ordblindetestens resultat ikke viser ordblindhed, skal der findes andre forhold, der forklarer læsevanskelighederne. Det er skolens ansvar at tilbyde eleven den nødvendige hjælp og støtte med udgangspunkt i de beskrevne vanskeligheder.

Faglig rådgivning og vejledning

I Hedensted kommune er der flere ressourcpersoner, som kan involveres, hvis skolen har behov. Det kan fx være i forbindelse råd og vejledning i forhold til implementering af den beskrevne procedure. Når det drejer sig om rådgivning og vejledning i sager omkring enkeltelever i forhold til ordblindhed er læsekonsulenten i PPR en naturlig ressourcperson. Når det drejer sig om rådgivning og vejledning vedrørende it hjælpemidler er læsekonsulenten i Center for Pædagogisk Udvikling en naturlig ressourcperson.

[PPR's hjemmeside](#)

[CPU's hjemmeside](#)

Procedure ved sprogvurdering i 0. kl.

Resultaterne af sprogvurderingerne gøres op, så de kan anvendes til at følge sprogd udviklingen hos det enkelte barn fra barnet er 3 år til barnet går i børnehaveklassen. Dermed kan resultaterne være med til at sikre en mere sammenhængende indsats over for barnet fra dagtilbud til skole. Resultaterne kan desuden bidrage til at sikre en målrettet tilrettelæggelse af den pædagogiske indsats af undervisningen i børnehaveklassen.

Som skoleleder vil du blive oprettet som skoleansvarlig. Derefter får du et log-in tilsendt.

Klasselærerne skal indhente flg. oplysninger fra forældrene inden selve sprogvurderingen:

Baggrundsoplysninger for barnet

Barnets fulde navn: _____

Barnets cpr-nummer: _____

Kontaktoplysninger for forældre

Navn: _____

E-mail: _____

Forældrenes sproglige baggrund

Bliver der til dagligt talt et andet sprog end dansk i hjemmet?

- Ja
- Nej

Er den ene eller begge forældre i stand til at vurdere, hvilke ord barnet kan sige på dansk?

- Ja
- Nej

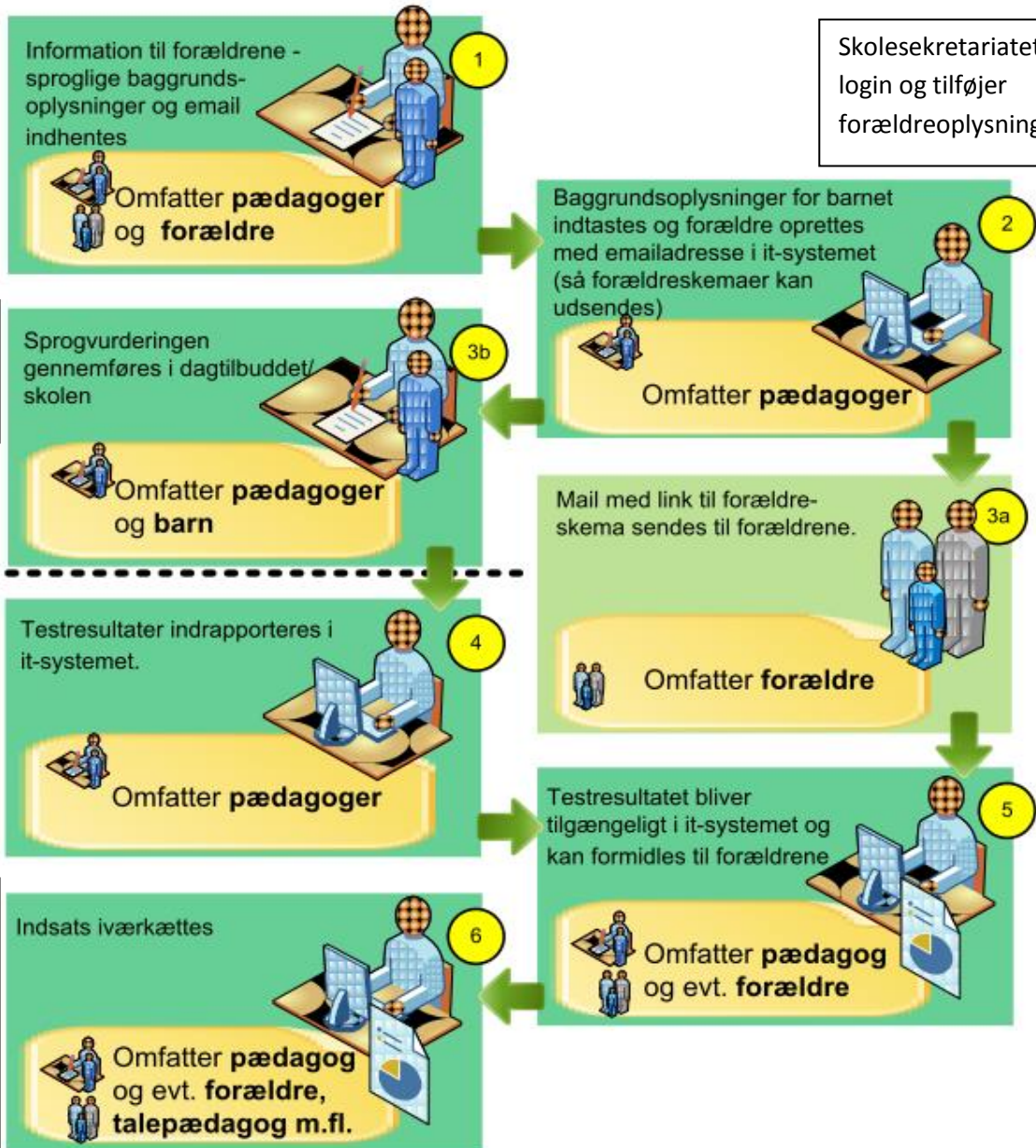
(Hvis ingen af forældrene forstår dansk, vil det være personalet i barnets daginstitution eller skole, der skal udfylde forældreskemaet.)

Skolesekretariatet tjekker herefter, at alle børn er oprettet med deres Uni-login og indskriver de sidste oplysninger: Forældrenes e-mail + barnets sproglige status. Så snart forældre er oprettet i it-systemet med navn og mail-adresse, sender systemet automatisk en mail af sted til forældrene. Mailen indeholder et link til det spørgeskema, som forældrene skal udfylde omkring deres barns ordforråd mm.

Altså:

- Skolelederen tilsendes log-in.
- Skolesekretariatet oprette klasselærer, som derefter får tilsendt log-in.

Sprogvurderingsprocessen trin for trin – børn hvor mindst en af forældrene kan dansk

Skolesekretariatet tjekker Uni-login og tilføjer forældreoplysninger

Klasselæreren åbner for den elektroniske test

Klasselæreren sparrer med læsevejlederen om resultaterne og sammen tilrettelægger de indsats

Sprogvurderingsmaterialet måler på en række sproglige kompetencer, som er vigtige for barnet både i dagtilbuddet, og når barnet starter i skole.

Materialet vurderer
• Produktivt talesprog
• Receptivt talesprog
• Lydlig opmærksomhed
• Kommunikative kompetencer

Sprogvurderingsmaterialet til 0. kl. består af en klasseset og en individuel test.

Vurderingerne kommer ud i 3 kategorier:

- Generel indsats
- Fokuseret indsats (5 % - 15 %)
- Særlig indsats (ca. 5 %)

Alle børn gennemfører klasseset. Vi forventer, at de børn, der kommer ud i "fokuseret indsats" og i "særlig indsats" efterfølgende gennemfører den individuelle test.

Børn der placerer sig i området særlig indsats og fokuseret indsats anbefales en målrettet sproglig indsats. Vi anbefaler, at skolens læsevejleder konsulteres i forbindelse med planlægningen af den efterfølgende indsats.

Ligeledes kan tale- hørekonsulenten deltage i et vejlednings-møde.

Sprogvurderingen skal være gennemført inden uge 42.

Kate Thesbjerg

Marts 2015

Forslag til individuel handleplan

Handleplan	
Dato	
Elevens navn og klasse	
Handleplanen er udarbejdet af	
Formål	Den overordnede hensigt med undervisningen. Hvad skal eleven blive bedre til? "At xxx bliver bedre til at ..." "At xxx forbedrer ..." "At xxx styrker ..."
Status	Elevens nuværende færdighedsniveau beskrives så konkret som muligt, altså hvad eleven <i>kan</i> i forhold til undervisningens formål, så 'zonen for nærmeste udvikling' kan findes. Brede, standardiseret læse- og stavetest er ikke altid så velegnet som evalueringsværktøj.
Kortsigtet undervisningsmål	Konkrete, enkle og observerbare undervisningsmål (max 3 på én gang). Formuleres klart og præcist.
Langsigtet undervisningsmål	Formuler evt. også klart og præcist et langsigtet undervisningsmål. Fx "At xxx mestrer LUS punkt 7"
Undervisningens indhold	Aktiviteter/opgaver Aktiviteter/Opgaver som arbejder mod formålet. Aktiviteterne/opgaverne kan være meget varierede uden at flytte fokus fra undervisningsmålet. Materialer/metoder
Undervisningens organisering	Ansvarsfordeling Skema Tilrettelæggelse (ene-, hold-)
Evaluerings- og tidsramme	Evalueringsdato. En evaluering af undervisningsforløbet og de opstillede undervisningsmål.